

„Zastosowanie teorii spontanicznego porządku w naukach politycznych”

Streszczenie

Teoria spontanicznego porządku koncentruje się wokół zjawisk społecznych, będących niezamierzonym skutkiem interakcji pomiędzy ludźmi dążącymi do realizacji swoich własnych celów. Służy ona ujęciu i wyjaśnieniu szeregu funkcjonujących w naszej rzeczywistości instytucji i zjawisk społecznych, nie będących rezultatem, nakierowanej na ich ustanowienie, indywidualnej decyzji, czy kolektywnego konsensusu. Jednocześnie implikuje ono istnienie ograniczeń w zakresie celowego tworzenia struktur społecznych, a wynikających z dyspersji i niepewności wiedzy dostępnej człowiekowi. Przekłada się na odrzucenie przez teorię spontanicznego porządku podejścia, według którego instytucje tworzące społeczeństwo są lub powinny być wytworem rozmyślnego planu. Wiele instytucji o złożonej strukturze, które mogłyby zdawać się celowym produktem planu, może być efektem jedynie oddolnych, niezamierzonych działań jednostek. W przypadku spontanicznego porządku, proces koordynacji odbywa się nie w oparciu o proces agregacji wiedzy, ale poprzez wykorzystanie przez poszczególne jednostki wiedzy i działań innych. Pozwala to na wykorzystanie rozproszonej wiedzy posiadanej przez poszczególne osoby i zaistnienie struktur społecznych o złożoności wykraczającej daleko poza zdolności poznawcze człowieka.

Celem rozprawy doktorskiej jest analiza możliwości zastosowania teorii spontanicznego porządku w naukach politycznych. Praca ta koncentruje się na kwestii znaczenia zjawiska spontanicznego formowania się instytucji oraz ludzkich ograniczeń w zakresie planowanego kształtowania porządku społecznego, w odniesieniu do zjawisk politycznych. W szczególności dąży ona do wskazania możliwych obszarów zastosowania omawianego podejścia oraz przedstawieniu jej krytyki i ograniczeń na polu nauk politycznych.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia i bibliografii.

Rozdział I prezentuje teorię spontanicznego porządku w kontekście rozważań nad naturą zjawisk społecznych. Pierwszy podrozdział przedstawia refleksję nad powiązaniem rozpatrywanej teorii, kojarzonej głównie z ekonomią, z poszczególnymi dyscyplinami nauk społecznych, w tym naukami politycznymi. Drugi podrozdział prezentuje krótki rys historyczny rozwoju idei spontanicznego porządku, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu austriackiej szkoły ekonomii.

Rozdział II prezentuje teorię spontanicznego porządku. Pierwszy podrozdział koncentruje się na kwestii założeń epistemologicznych. Drugi podrozdział przedstawia, formułowane w ramach

omawianej teorii, stwierdzenia dotyczących zjawiska tworzenia się porządku społecznego i ograniczeń w zakresie jego planowanego kształtowania.

Rozdział III prezentuje rozważania w zakresie zastosowania teorii spontanicznego porządku w badaniu zjawisk politycznych. Punkt wyjścia stanowią rozważania dotyczące prawomocności, formowanej w ramach teorii spontanicznego porządku, perspektywy badawczej oraz jej przystawalności do możliwego epistemicznego układu odniesienia wspomnianych nauk. Drugi podrozdział koncentruje się na kwestii implementacji omawianej teorii w odniesieniu do badań prowadzonych w ramach teorii wyboru publicznego. Prowadzi to do krytyki funkcjonujących w ramach tej ostatniej koncepcji racjonalnej ignorancji i racjonalnej irracjonalności, określających mechanizmy dokonywania wyboru. Jednocześnie praca wskazuje na możliwość użycia teorii spontanicznego porządku, jako alternatywnego podejścia badawczego niewymagającego założenia o wszechwiedzy lub irracjonalności jednostek. Ponadto wskazywanie przez tą teorię na, wynikającą z prymatu problemu wiedzy, kwestię radykalnej ignorancji oraz kreatywności jednostek, prowadzi to do odrzucenia koncepcji zawodności rynku i państwa w formie prezentowanej przez teorię wyboru publicznego. Podrozdział trzeci prezentuje rozważań nad skutecznością mono- i policentrycznych systemów w koordynacji działań jednostek i formowania porządku społecznego jak również zastosowanie omawianej teorii do badania państw dysfunkcyjnych. Podrozdział kończą rozważania dotyczące koncepcji zasłony niewiedzy.

W Rozdziale IV zaprezentowano kwestię ograniczeń oraz sytuacji problemowych w zastosowaniu teorii spontanicznego porządku na gruncie nauk politycznych. Pierwszy podrozdział koncentruje się na kwestia ograniczeń implementacji teorii w naukach politycznych. Drugi podrozdział traktuje o problemie adekwatności kategoryzacji instytucji, jako spontanicznych albo planowanych. Ostatnia część koncentrującej się na zagadnieniu budowy i funkcjonowania układu kognitywnego oraz na problemie granic poznawczych.